VJEKOSLAV MAŠTROVIĆ

NEPOZNATO IZDANJE BARAKOVIĆEVE »JARULE«

I.

Ne samo da niz dokumenata dokazuje upotrebu hrvatskog jezika u životu zadarskih građana u XVI. stoljeću, nego na to upućuju i brojna izdanja raznih djela naših pisaca, koja su se tiskala i prodavala u Zadru za potrebe njegovih građana.

Treba se sjetiti, da je zadarska knjižara Jerolima Mirkovića imala računa, da izda dva izdanja Marulićeve »Judite«, i to II. izdnje već g. 1522. i IV. izdanje iz g. 1586. Na oba je označeno na naslovnoj stranici, dakle na vidnom mjestu, »Prodaiuse vzadri dierolima Mirchouichia«.[1] Knjige su tada bile skupe i ne bi ih J. Mirković dao tiskati, kada ne bi znao, da se mogu u Zadru i prodati. U ovom su gradu vrlo dobro poznati tadašnji naši klasici i zadarski pisci. U posvetnoj pjesmi »ČESTITOMU ZADRU GRADU« na poleđini naslovne stranice prvog izdanja pjesničkog djela Zadranina Šime Budinića »Pochorni i mnozii inii psalmi Davidovi« iz god. 1582.[2] navedeno je, koji se naš grad može ponositi kojim književnikom,[3] pa tako i Zadar dvojicom: Brnom Krnarutićem i Šimom Bu-

[1] Primjerci ovih izdanja čuvaju se u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

[2] Jedini dosada poznati primjerak ove knjige, koja je tiskana u Rimu g. 1582. čuva se u Naučnoj biblioteci u Zadru inv. br. 33.199 R 452.

[3] Tekst posvete citiramo od riječi do riječi:

CESTITOMV ZADRV GRADV.

Slaunim Marulō Split; Ragnenī Dubrounich,
A Huarcchie slauã bit Hectorouicchiē uich.
Suega urimena prich ZADRE suitla suicchia
Goritchie tuogih dich, cicch Charnaruticchia.
Prem dà raaspu picchia bij Nin prie cestiti,
Penyem Zoranicchia li hocchie xiuiti.
Dà euotse schitti ZADRE druga chita,

dinićem, a ako dodamo Petra Zoranića i vjerojatnog autora posvetne pjesme Jurja Barakovića, onda se na ovom mjestu spominju četiri zadarska književnika. Od prve trojice neka su djela u XVI. st. tiskana[4] i u Zadru dobro poznata i čitana.

U idućem stoljeću veća je izdavačka djelatnost na našem jeziku zadarskih pisaca, koji osim izvornih djela[5] objavljuju i prijevode.[6]

Zamah ove djelatnosti nastavio se i u još uvijek dosta književno neosvijetljenom i po podacima nepotpunom XVIII. stoljeću.

U Zadru su dakle potrebe za našom knjigom kroz stoljeća bile velike. No istodobno ovaj je grad prolazio teške dane, napose koncem prošlog i početkom ovog stoljeća, kad su se na razne, svakako nekulturne i nedostojne načine uništavali od strane nosilaca protivnarodne vlasti spomenici našega narodnog, kulturnog i političkog bivstvovanja u ovom gradu. Zbog toga nam je često, na primjer, vrlo teško doći do kojeg hrvatskog izdanja neke knjige zadarskog pisca. Iz istog razloga ne možemo pouzdano utvrditi sva izdanja djela nekih autora. Istraživanja u tom pravcu moraju se nastaviti i rezultati ne će izostati.

Gdje je pak bilo više sreće, izdanja se sačuvala i našla, mogao se utvrditi neobično velik broj izdanja nekog djela, što dokazuje prvotnu tvrdnju, da je hrvatska knjiga od najranijeg doba bila u Zadru vrlo tražena i čitana od svih krugova, koji su znali čitati, te je zbog toga i često izdavana.

Među takve dokaze ide i dosad utvrđenih šest izdanja djela »JARULE« Jurja Barakovića Zadranina.

Chomcchiesc se diciti sue dnij, i sua lita.
I Chacchie cestita uazda biti xiua,
Onee ciaasti sita, cha u uijch prebiua.
Iere u tuoy schriua chrof, i tuerdi zachlop,
Ne iedan, illi dua, ner mnoghi slauee snop,
Cim Sueto prepiua tuoy Budineo Pop.
Pop: I. B. S.

[4] Na pr. Zoranićeve »Planine«, Mleci 1569., Budinićevi »Psalmi Davidovi«, Rim 1582., Krnarutićevo »Vazetje Sigeta grada«, Mleci 1584. i »Smrt Pirama i Tizbe«, Mleci 1586. i dr. – Osim toga Š. Budinić prevodi i izdaje J. Polanca: »Ispravnik za erei«, Rim 1582. i P. Canisiusa: »Suma nauka kristijanskoga«, Rim 1583. i »Kratka azbukvica i kratak krstijanski katoličanski nauk«, Rim 1583.

[5] Od B. Krnarutića ponovo izlazi »Smrt Pirama i Tizbe«, Mleci 1627. i »Vazetje Sigeta grada«, Mleci 1661.; od Jurja Barakovića »Vila Slovinska«, Mleci 1614., ponovo u Mlecima 1682.; od fra Ivana Zadranina: »Historia od Filomene«, Mleci 1650., 1670. i ponovo 1672., »Skazovanje od čudnovate rati, koja je bila pod Maltom, a za njom nasliduje rat od Klisa«, Mleci 1655., pa 1699., ponovo 1724. također u Mlecima, »Skazovanje od prislavne Blažene Divice Marije«, Mleci 1647. I dr.

[6] Tako na primjer Budinićev prijevod J. Polancova djela: »Ispravnik za erei«, Rim 1635. (glagolicom), Rim 1636. (lat.), Mleci 1709. – Ivan Tanzlinger-Zanotti prevodi P. M. Vergilija: Eneida, Mleci 1688., F. Toleda: »Kratka dali koristna upitovanja i odgovori«, Mleci 1688., J. Royarda: »U prvu nedilju prišaštva gospodinova«, Mleci 1690. I dr.

GIARVLLA
VRESSENA
ZVITYEM
OD SCESTI
VICHOF SVITA
SLOXENA V SLOVINSCHI
GIAZICH
PO GIVRGIV
BARACHOVICHIV
ZADRANINV
VBNECICH, M. D. CCI.
Po Mikuli Pezzana.

1. Barakovič, Jarula, Mleci 1701.

GIARVLA
VRESSENA
ZVITYEM
OD SCEST
VICHOF SVITA
SLOXENA V SLOVINSCHI
GIAZICH
PO GIVRGIV
VBNECICH, M. DCC. II.
Po Bortola Occa Klicara

Sl. 2. Barakovič, Jarula, Mleci 1702.

II.

Već 1605. g. priredio je zadarski pjesnik *Juraj Baraković* (1548–1628) za tisak svoje djelo »Jarula urešena cvitjem od šest vikov svita«, ali je tiskana u Mlecima tek 1618., kao prvo izdanje.[7]

Poslije pjesnikove smrti izišla su u Mlecima ova poznata izdanja »Jarule«: g. 1636., koje ima 96 str.;[8] g. 1656. tiskano kod Bart. Ginama na 154 str.;[9] zatim g. 1702. također u Mlecima tiskano, ali kod Bartola Occhija na 112 str.[10] i g. 1720. izdanje kod istog tiskara na 112 str.[11]

Posljednja četiri izdanja navodi i I. Kukuljević,[12] a Ljubiću[13] su poznata sva navedena izdanja, dakle i prvo, a po njemu i M. Valjavcu.[14] Osim za prva dva izdanja poznati su nam primjerci i knjižnice, u kojima se čuvaju. U bivšoj gimnazijskoj knjižnici u Zadru nalazio se samo primjerak izdanja iz 1720.[15] Nijedan od spomenutih autora ne navodi bilo koje drugo izdanje »Jarule«, niti ga ima koja od naših najvećih javnih knjižnica.

Međutim, g. 1952. otkupila je Naučna biblioteka u Zadru od Šime Šturnele, župnika iz Sutomiščice na o. Ugljanu, primjerak izdanja Barakovićeve »Jarule« iz g. 1701., koje je dosada bilo nepoznato. Knjigu je našao na tavanu župnog ureda u Lukoranu na o. Ugljanu.

Knjiga je veličine 10,1×15,6 cm, stranice nešto oštećene, ali tekst sačuvan. Naslovna stranica glasi ovako:

GIARVLLA (vressena) zvityem (od scest (vichof svita) sloxena v slovinschi (giazich.) Po' Givrgiv Barachovichiv (Zadraninv.)

V Bnecich, M.DCCI. (Po Mikuli Pezzanu. (S dopvsteniem starich.)

Druga je stranica prazna. Od treće počinje tekst uvodnih stihova pod naslovom »Pisnijch Onijm chogi sstee«. Na devetoj stranici ispod crteža o Adamu i Evi naslov je »Poççigne zuitye Paruoga Vicha Giarule sloxenne ù slouinschi yazich, pò Giurgiu Barachouicchiu zadraninu«. List 115/116 priuvezan je naprijed između str. 124 i 125, a list 117/118 nedostaje. Posljednja je stranica 126, na kojoj se ne završava tekst.

[7] F. Fancev, Posvetne pjesme uz Barakovićevu »Jarulu« od god. 1605. Građa JAZU, 1938., knj. 13, str. 287. – M. Kombol u Enciklopediji Jugoslavije, Zagreb 1955., knj. 1. na str. 363 u članku »Baraković Juraj« spominje prvo izdanje g. 1617., što je očito tiskarska pogreška.

[8] I Kukuljević, Bibliografija hrvatska, Zagreb 1860, str. 19, br. 159.

[9] Središnja knjižnica JAZU ima 2 primjerka, pod sign. R 42 i R 47. Posljednji je nepotpun. Primjerak ima i Sveuč. knjižnica u Zagrebu. – Kukuljević na cit. mjestu navodi ovo izdanje, ali da ima 142 str.

[10] Sveučilišna knjižnica u Zagrebu čuva primjerak ovog izdanja pod sign. R 1232. Paginirano je prvih 111 str., a posljednja nije. – Isto izdanje ima i knjižnica samostana Male braće u Dubrovniku.

[11] Primjerak ovog izdanja nalazi se u središnjoj knjižnici JAZU pod sign. R 791. I u ovom izdanju paginirano je 111 str. Primjerak se čuva i u Sveuč. knjižnici u Zagrebu i u knjižnici Male braće u Dubrovniku.

[12] I. Kukuljević, ibidem.

[13] Š. Ljubić, Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske, Rijeka, 1869, II, 391.

[14] Djela Jurja Barakovića, Zagreb 1889, str. XI.

[15] X. Programma dell' i. r. ginnasio di Zara, Zadar 1860, 25.

Pitanje je, koliko još nedostaje stranica, odnosno koliko ih je ukupno knjiga imala?

Na 126. stranici tekst se nastavlja pod naslovom »Prilliche« i potom slijede stihovi u 7 strofa i prvi red idućeg stiha, koji je posljednji na stranici:

Nie Zuizde varh Danice.

Na toj se stranici ukupno nalazi 29 redova. Prema izvornom tekstu »Jarule« u izdanju iz 1702. nastavno dalje treba da su stihovi u 14 strofa, odnosno 54 reda.

Tekst »Jarule« u oba je izdanja, 1701. i 1702., istovetan, pa stoga iz izdanja iz 1702. navodimo tekst, koji nedostaje poslije 126 stranice:

Nie Zuiri varhu Laua
Nie Schazni varhu mraua
Nie xenne warh Diuiçe
Nie prafde varh Zachona
Varh Gieseni ni urimena
Varhu xenne ni brimena
Varh Machiehe ni progona
Varhu nagle nie smarti
Varhu plaça ni dreseglia
Varhu Smiha ni veseglia
Varhu cholla ni obarti
Varhu Solli nie smocha
Nie misli varh xelinia
Ni hrebrosti varhu Sminia
Nie vdda varhu occha
Ni neslasti varh nemochi
Ni lipotte varh mladosti
Ni omrazni varh starosti
Nie tmine varhu nochi
Ni bilochie varhu Sniga
Ni studeni varhu mraza
Ni Plemenstua varh obraza
Varhu Goree nie briga
Varhu chogna ni putnicha
Ni oruxgia varhu Puscche
Ni missice varhu muscche
Varhu Suxgna ni vznicha.

Ni çlouicha virhu Popa
Nie Chraglia varh Cesara
Poganinna ni varh Zara
Varhu Chgliuça ni Zachlopa
Varhu mlicha nie pichie
Varhu voddee ni potribbe
Varhu morsche nie ribbe
Varhu suile ni odichie
Varhu griha ni tamnosti
Nie posla varhu ruchee
Nie blaga varhu muchee
Varh çemerà ni gorchosti
Varhu oggna ni uuruchine
Varhu pachla ni propasti
Varhu Siile ni oblasti
Varh ludosti ni tascchine
Varhu suitta ni razloga
Varhu laxi ni ubosstua
Varh Istine ni prorosstua
Varh giedinstua nie sloga
Ni pottocha varhu ricche
Varhu Rima nie grada
Varhu obliçgia ni priliche.
Ni Zaueze varh xenidbe
Varhu çarna ni çarulla
Varhu Vlia ni tustilla
Ni choristi varhu Sidbe.

Svarha.

Prijelom je sloga u izdanju iz 1701. izvršen po stranici u jednom stupcu, tako da se tamo, gdje nema slike na jednoj stranici, nalazi 37 redaka.

Prema tome izlazi, da je preostalih 57 redaka bilo prelomljeno na način, da je na 127. str. dospelo 37 redaka s 8 potpunih i 2 nepotpune strofe, a ostatak je od 17 redaka prešao na 128. str. u 4 potpune strofe i 1 nepotpunu.

Izdanje Barakovićeve »Jarule« iz 1701., koje je sada četvrto po redu poznato izdanje, ima dakle 128 stranica, tiskano je u Mlecima kod Nicole Pezzana. Jedini dosad poznati primjerak ovog izdanja čuva se u Naučnoj biblioteci u Zadru pod sign. br. 55.200 – R 602.

Već Š. Ljubić ističe, da su sva izdanja »Jarule« »urešena s drvoreznimi slikami«.[16] Tako i izdanje iz 1701. ima jedanaest crteža, i to na str. 5, 9, 20, 24, 36, 46, 48, 62, 69, 80 i 85.

»Jarula« iz 1702. ima također jedanaest crteža, i to na str. 8, 18, 21, 32, 41, 43, 56, 62, 72, 76, 106. Izrađeni su drugim stilom nego oni u izdanju od g. 1701.

»Jarulu« nije pjesnik nikome posvetio, pa tako u izdanju iz 1701. i 1702. nije navedena nikakva posveta. Druga je stvar s izdanjem iz g. 1720., u kojem je priređivač posvetio izdanje Nikoli Dražiću, koji je iste godine postao osorskim biskupom.[17]

Kad je već, zbog usporedbe, bilo riječi o izdanju iz god. 1702. kojega smo izvornik imali u rukama, onda treba napomenuti zanimljivu reklamu (oglas) za svoja izdanja, koju je na str. 2., na poleđini naslovne stranice, otisnuo tiskar Bartol Occhi, a glasi ovako:

Da Bortolo Occhi Libraro sopra la
Riua de' Schiauoni all' Insegna di
San Domenico al Punte della
Madonna si vendono li Libri
seguenti in Lingua Schiaua.

La Rappresentatione della Passion del Signor.
Il Pianto della Madonna.
Dottrina Christiana del Bellarmino.
Giarula, cioè Testamento Vecchio, e Nouo.
Li Sette Salmi di Dauide.
Euangelio di San Giouanni.
Diuerse Orationi, e Diuotioni.
Historia di Filomena.
Malta.
Clissa.
Starababa con diuerse Canzonete.

III.

Prema izloženom utvrđeno je za Barakovićevu »Jarulu«, da je od 1618. do 1720. izišlo šest izdanja, no tome odmah dodajemo rezervu, da je moglo biti još nama danas nepoznatih izdanja. Otkriće izdanja iz 1701. god. ukazuje na zanimljivu činjenicu, da su u dvije godine uzastopno 1701. i 1702., izišla dva izdanja ovog djela na našem jeziku, i to iz tiska dviju različitih tiskara.

A to znači, da su potrebe i interes za hrvatskom knjigom bili doista veliki na zadarskom području, kome su prvenstveno ova izdanja i bila namijenjena.

[16] Š. Ljubić, o. c. 392.
[17] I. Broz, Barakovićeva Jarula. Nastavni vjesnik, I/1892-93, str. 139.

SUMMARY

AN UNKNOWN EDITION BARAKOVIĆ'S WORK »JARULE«

Numerous editions of Croatian works composed by Zadar writers constitute additional proof that between the 16th and 18th centuries the citizens of Zadar availed themselves of the Croatian language in their daily life, and that they were much engaged in reading books written in that language.

Six editions of »Jarule«, a work written by Juraj Baraković of Zadar, are an example. Only five editions of this work have been known to exist, namely, those dating from the years 1618, 1636, 1656, 1702 and 1720.

However, at Lukoran on the island of Ugljan near Zadar was discovered a copy of unknown edition of the same work dating from the year 1701, from which the last pages were missing.

By comparing the newly-discovered copy with the text contained in the 1702 edition, the number of missing lines was established, while by analogy with the other pages of the 1701 edition it was found that only two pages were missing. It follows that this edition, which was printed at Nicolo Pezzano's in Venice, has 128 pages. The work contains eleven illustrations.

The only hitherto known copy of this edition is kept in the Zadar Scientific Library.

It is interesting to note that in the course of two successive years – 1701 and 1702 – two editions of the work »Jarule« were printed by two different Venetian establishments. This fact is clearly indicative of the great demand for Croatian books on the territory of Zadar in the 18th century.